

mu vydání (r. 2008) se monografie prof. Pauknerové rozrostla kupříkladu o nařízení o dědictví či nařízení o výživném.

Konkurencí je nepochybně také monografie brněnského autorského kolektivu pod vedením prof. Rozehnalové.⁸ Tato publikace se svou povahou spíše blíží klasické vysokoškolské učebnici (což ovšem neznamená, že by nebyla způsobilou příručkou pro praktikující právníky a další zájemce o evropské mezinárodní právo soukromé). Po historicko-teoretickém úvodu do problematiky a vymezení evropského justičního prostoru v civilních otázkách nabízí nejen přehled, ale i podrobnější analýzu stěžejních pramenů evropského mezinárodního práva soukromého. Z kolizních předpisů, jak již samotný název napovídá, je věnován prostor nařízení Řím I a nařízení Řím II. Z předpisů procesních je to v první řadě

⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013. 445 s. ISBN 978-80-7478-016-5.

nařízení Brusel Ibis a dále nařízení o evropském exekučním titulu, nařízení o evropském platebním rozkazu a nařízení o drobných nárocích. V porovnání s recenzovanou monografií není věnována pozornost všem evropským předpisům mezinárodního práva soukromého. To si ovšem ani brněnská monografie nenárokují. Na druhou stranu čtenáři nabídne hlubší a systematičtější analýzu předmětných nařízení, včetně širších teoretických souvislostí. Vyzdvihnout lze také skutečnost, že pracuje již s revidovanou verzí nařízení Brusel I, tedy s nařízením Brusel Ibis. Monografií uzavírá kapitola věnovaná vlivu elektronizace na současné (evropské) mezinárodní právo soukromé, resp. na jeho vybrané aspekty.

Lze shrnout, že přestože monografie prof. Bogdana má v českém prostředí svou konkurenci, najde i zde zcela jistě své uplatnění. Její nespornou výhodou je skutečnost, že pojednává výhradně o pramenech unifikovaného evropského mezinárodního práva soukromého, a to v anglickém jazyce a bez reflexe na kterékoli vnitrostátní právo. Navíc velmi čtivým a přehledným způsobem. To ji činí použitelnou napříč všemi státy Evropské unie, a to jak pro odborníky z praxe, tak pro studenty tuzemské i zahraniční.

BOGDAN, Michael: Concise Introduction to Comparative Law

Groningen: Europa Law Publishing, 2013, 202 s. ISBN 978-90-8952-125-5.

Dušan Sulitka*

Nakladatel'stvo Europa Law Publishing v Groningene vydalo minulý rok knihu prof. Michaela Bogdana s názvom Concise Introduction to Comparative Law. Nejedná sa síce o nijak výrazne rozsiahlu prácu, sám ju však považujem za ideálny vstup do štúdia porovnávacieho práva.

Prof. Bogdan je rodákom z Banskej Bystrice, ktorý do Švédska, kde pôsobí na Univerzite Lund, emigroval po skončení svojho štúdia na pražských právach v roku 1969. Venuje sa prevažne porovnávaciemu a medzinárodnému právu súkromnému. Je autorom desiatich kníh a stoviek článkov vydaných vo všetkých svetových jazykoch.

Recenzovaná kniha je rozdelená do dvoch väčších celkov. V prvom sa prof. Bogdan venuje všeobecným otázkam porovnávacieho práva; v druhom pojednáva o jednotlivých právnych systémoch. Medzi nimi nechýba právo anglické, francúzske či nemecké, avšak ani kapitoly o práve islamskom a o právnom systéme ďalekého východu.

Definícia obsahu, resp. záujmu, právnej komparatistiky je pomerne náročná a všeobecná zhoda na nej neexistuje. Napriek tomu sa prof. Bogdan na prvých stranách práce pokúša o jej nájdenie. Dochádza k záveru, že porovnávacie právo zahŕňa komparatistiku základných črt či jednotlivých noriem a právnych systémov, a to za účelom nachádzania ich podobných či odlišných znakov. V tomto kontexte zdôrazňuje, že samotné štúdium cudzieho práva, bez tohto druhého elementu, za porovnávacie právo považovať nemožno. Uznáva však, že v situácii, kedy sa napr. nemecký právnik pokúša osvetliť určitý pojem juris-

* Mgr. Dušan Sulitka, doktorand Katedry medzinárodného a európskeho práva Právnickej fakulty Masarykovej univerzity, Brno.

tovi z Anglicka, nemôže sa vyhnúť použitiu nemeckej terminológie, čo samo o sebe podľa jeho názoru zahŕňa určitú formu právnej komparatistiky.

Autor formuluje myšlienku, že štúdium porovnávacieho práva nie je iba otázkou záujmu o cudzie právne systémy. Komparatistika nám môže pomôcť i pri štúdiu vlastného práva. Umožňuje nám získať odstup od úpravy, ktorú považujeme za samozrejmu. Častokrát totiž až pri štúdiu zahraničného práva zistíme, že riešenie, ktoré považujeme za samozrejmé, bolo v inej krajine opustené, resp. nebolo nikdy použité. Porovnávacie právo nám umožňuje získať novú perspektívu a kritický pohľad na fenomény a funkcie či hodnoty zavedeného právneho rámca. Zahraničná skúsenosť však nesmie byť prenášaná nekriticky. Pravidlá a inštitúty, ktoré sú funkčné v jednej krajine, sa môžu (s ohľadom na odlišný sociálny kontext, kultúrne hodnoty či náboženstvo) ukázať ako absolútne nepoužiteľné v právnom prostredí inom.

Právo je iba jedným z množstva sociálnych fenoménov a preto popisuje iba časť spoločenského prostredia. Nie je preto správne študovať ho izolovane. Porozumenie zahraničnej úprave zahŕňa nutnosť štúdia ekonomického prostredia, politickej kultúry, etických pravidiel či kultúrnych a náboženských presvedčení. Len tak je možno uchopiť právne pravidlo v jeho fakticite a pochopiť jeho skutočné uplatňovanie v praxi. Ako príklad prof. Bogdan uvádza zavedenie povinného príspevku zamestnávateľa na jazykovú prípravu zahraničného zamestnanca. Pre človeka pochádzajúceho z krajiny s vysokou nezamestnanosťou sa dané pravidlo môže javiť ako zámer odradiť zamestnávateľa od prijímania zahraničných pracovníkov. Pre osobu zo štátu s malou mierou nezamestnanosti sa naopak dané pravidlo môže javiť ako proimigračné a zavedené na ochranu prisťahovalcov a ich začlenenia do väčšinovej spoločnosti. Správna odpoveď na hľadanie účelu v práve môže byť nájdená iba pri pátraní po aktuálnom spoločenskom a ekonomickom kontexte konkrétneho štátu.

Existencia podobností či odlišností nevyhnutne vedie k otázke dôvodov týchto javov. Podľa autora je najzaujímavejším a najdôležitejším z pohľadu právnej komparatistiky práve ich objasňovanie. Učíme sa aké javy ovplyvňujú štruktúru, vývoj a obsah právnych poriadkov. Podobnosti a odlišnosti sú totiž dvomi stranami rovnakej mince. Nedostatok podobností znamená existenciu odlišností a naopak. Medzi faktory ovplyvňujúce vlastnosti právneho systému autor zaraďuje ekonomický či politický systém, štátnu ideológiu, náboženstvo, dejiny, geografické podmienky, demografiu či tzv. náhodné faktory. Do poslednej z kategórii zahŕňa vybrané ustanovenia francúzskeho Code Civil. Najmä oblasti rodinného práva ovplyvnené vplyvom konkrétnej osoby, Napo-

leona Bonaparte a jeho osobnými pohnútkami v oblasti právnej úpravy rozvodu manželstva.

Zaujímavou a podnetnou je časť práce, v ktorej autor rozoberá možnosti rozdelenia právnych systémov do vyšších celkov. Dochádza k záveru, že väčšina delení bola vytvorená z pedagogických dôvodov a pri štúdiu právnej komparatistiky je potrebné vyvarovať sa zjednodušeniu, s ktorými tieto delenia pracujú. Právne poriadky rovnakej rodiny sú často odlišné, prípadne odlišnosti existujú i vo vnútri konkrétneho právneho poriadku. Je mysliteľné, že v rámci jediného štátu spadá ústavné právo do rodiny kontinentálneho práva, pričom právo rodinné je odvetvím common law. Za najvhodnejšie považuje autor delenie od Davida, ktorý za hlavné kritéria pre vytváranie právnych rodín považuje efektívnosť výuky v rámci rovnakého bloku a totožný filozofický základ.

Druhá časť práce sa venuje stručnému náhľadu do vybraných právnych systémov. Primárne je kniha určená študentom a praktikom z kontinentu a preto neprekvapí, že najväčšia pozornosť a podrobnosť výkladu sa zameriava na common law, najmä právo Anglicka a Walesu. Za najvýraznejšiu črtu anglického práva prof. Bogdan považuje silné puto na minulosť. Anglicko od roku 1066 prakticky neprešlo žiadnym kritickým právnym vývojom, ktorý by bol poznamenaný prevratnými revolučnými zmenami. Prehľadným spôsob je popisovaný vývoj equity, súdneho systému, ako aj práca s precedensami a aplikáciou zásady stare decisis.

Obdobne prof. Bogdan popisuje právne poriadky Francúzska a Nemecka. Vzhľadom k ich príbuznosti a začleneniu do kontinentálnej právnej rodiny nie však natoľko podrobne ako v predchádzajúcom prípade.

Za najprínosnejšie osobne považujem posledné dve kapitoly, v ktorých sa autor zaoberá vývojom a popisom islamského práva a konfucianizmu. Teda právnymi systémami, ktoré sú pre nás často neznáme a vedú nás k mylnému presvedčeniu o ich obsahu. Hoci stručná, je odbočka do týchto zemepisných končín hodná pozornosti. Prof. Bogdan analyzuje základne myšlienky konfucianizmu a poukazuje na zásadne rozdiely vo vnímaní práva medzi súkromnými osobami na ďalekom východe. Vedenie súdnych sporov môže viesť k strate sociálneho postavenia a tváre pred ostatnými osobami. Obchodovanie a uzatváranie právnych vzťahov je preto silne založené na osobnom kontakte a dôvere.

Pasáž o islamskom práve zahŕňa mimo iného pohľad na skutočné uplatňovanie rigidne pôsobiacich náboženských pravidiel. Okrem poukazu na odlišný obsah práva v jednotlivých moslimských krajinách zdôrazňuje dôležitosť pochopenia dopadu neexistencie vrcholnej náboženskej autority na aplikáciu právnych noriem. S výnimkou odlišného stupňa sekulari-

zácie je tento faktor ďalším, pre ktorý nie je možné na islam hľadieť ako na jednoliaty homogénny celok.

Pozoruhodným je i popis invenčnosti výkladu koránu pri uplatňovaní rodinného práva. V tejto súvislosti prof. Bogdan poukazuje na odlišné postavenie a práva manželov pri rozvode manželstva. Muž môže na rozdiel od ženy ukončiť manželstvo, a to jednostranne vyslovením slova taqlid. Odlišnosť postavenia žien v manželskom zväzku je zrejmá. Autor však poukazuje na zaujímavý jav, kedy je pri uzatváraní manželstva žene udeľované splnomocnenie

k tomu, aby v budúcnosti mohla sama (formálne síce ako splnomocnenec manžela) ukončiť manželstvo.

Kniha obsahuje mnoho podobných popisov a nahliadnutí do faktického uplatňovania práva v jednotlivých krajinách. Považujem ju za vhodný základ pre štúdium porovnávacieho práva. Pomáha poukázať na závoj neznalosti, ktorým sme veľakrát obklopení pri štúdiu cudzích právnych poriadkov. Zdôrazňuje dôležitosť skúmania sociálnej reality a súvisiacich faktorov, aby sme mohli pochopiť obsah zahraničnej právnej úpravy.

KOLBA, J., ŠULÁKOVÁ, M.: Nemajetková újma spôsobená protiprávnym výkonom verejné moci

Praha: Leges, 2014, 208 s. ISBN 978-80-7502-027-7.

Jana Klesniaková*

Výkon verejnej moci nie je bezchybný ani bezproblémový. Často dochádza v dôsledku rôznych pochybení zo strany štátu či územných samosprávnych celkov k vydaniu nezákonného rozhodnutia či k nesprávnemu úradnému postupu. Následkom takéhoto nesprávneho výkonu verejnej moci je vznik škody (majetkovej ujmy) alebo nemajetkovej ujmy (morálna ujma, ujma na zdraví) v sfére poškodeného. Uvedené negatívne následky je nevyhnutné odškodniť v podobe náhrady škody či poskytnutia primeraného zadosťučinenia za nemajetkovú ujmu. Zodpovedným a povinným subjektom k odškodneniu ujmy spôsobenej nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom je práve štát, ak ujma vznikla pri výkone štátnej moci, alebo územný samosprávny celok, ak ujma vznikla pri výkone verejnej moci zverenej mu zákonom v rámci samostatnej pôsobnosti. Uvedená problematika je ústrednou témou knižnej publikácie „Nemajetková újma spôsobená protiprávnym výkonom verejné moci“ spracovanej autorskými debutantmi J. Kolbom a M. Šulákovou. Kompetentnosť a odbornosť popísať a analyzovať problematiku zodpovednosti štátu za nemajetkovú ujmu spôsobenú nesprávnym výkonom verejnej moci hore uvedeným autorským kolektívom deklarujú ich praktické skúsenosti zo súdnej praxe ako aj publikácia

odborných článkov (príspevkov) z uvedenej oblasti. Precízna práca s rozhodovacou činnosťou českých všeobecných súdov, Ústavného súdu ČR ako aj judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva a prehľad v účinných právnych predpisoch upravujúcich rôzne oblasti zodpovednosti štátu za ujmu pri nesprávnom výkone verejnej moci z oblasti trestného práva, občianskeho práva, ústavného práva či správneho práva robia publikáciu zaujímavou a originálnou.

Z obsahového hľadiska rozpracúva publikácia problematiku aplikácie zákona č. 82/1998 Sb., o zodpovednosti za škodu spôsobenou pri výkone verejné moci rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom a o zmene zákona České národnej rady č. 358/1992 Sb., o notáriách a jejich činnosti (notársky rád) ve znění pozdějších předpisů (ďalej len „zákon č. 82/1998 Sb.“) a konkrétne podmienky poskytnutia primeraného zadosťučinenia za nemajetkovú ujmu spôsobenú nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom poškodenému s dôrazom na zmeny právnej úpravy, ktoré zakotvili právo na odškodnenie nemajetkovej ujmy do zákona č. 82/1998 Sb., a to zákonom č. 160/2006 s účinnosťou od 27. 4. 2006.

Publikácia je štrukturovaná do ôsmich logicky na seba nadväzujúcich kapitol. Úvod do problematiky, ktorú autori rozoberajú v publikácii, prináša prvá kapitola výkladom základných pojmov (verejná moc, polemika v otázke charakteru nároku na náhradu

* JUDr. Jana Klesniaková, študentka doktorandského študijného programu na Katedre trestného práva Právnickej fakulty MU v Brne.